

Udskriftsdato: 15. december 2025

FOU nr 1985.174 (Gældende)

Tilbagebetaling af kontanthjælp efter bistandslovens § 26, stk. 1. nr. 3 og 4

Ministerium: Folketinget

Tilbagebetaling af kontanthjælp efter bistandslovens § 26, stk. 1. nr. 3 og 4

Udtalt, at der ikke samtidig med udbetaling af hjælp efter bistandsloven kan træffes en tilbagebetalingsafgørelse efter lovens § 26, stk. 1, nr. 4.

Endvidere udtalt, at det måtte anses for klart uforeneligt med bestemmelsen i § 26, stk. 1, nr. 3, at træffe afgørelse om tilbagebetaling i tilfælde, hvor forventningen om hjælpsmodtagerens tilbagebetalingssevne er behæftet med større usikkerhed, med henvisning til at kravet ikke vil blive effektueret, hvis forventningen ikke holder stik, jfr. § 27, stk. 1.

Henstillet til den sociale ankestyrelse at genoptage sagen, idet jeg stod uforstående overfor, at den pågældende var anset for at være i stand til i løbet af kortere tid at tilbagebetale den ydede kontanthjælp.

(J.nr. 1985-63-051)

Gellerupparkens Retshjælp klagede for A over en afgørelse fra den sociale ankestyrelse, hvorved styrelsen tiltrådte en afgørelse fra det sociale ankenævn for Århus amt om tilbagebetaling af kontanthjælp, der var ydet A i henhold til bistandslovens § 37 i en periode, der var identisk med en lønoptjeningsperiode.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at A fra begyndelsen af oktober 1982 til den 31. december 1982 fra socialforvaltningen i Århus kommune modtog økonomisk hjælp på grund af arbejdsløshed i henhold til bistandslovens § 37, stk. 2, med 2.974 kr. pr. måned. Den 29. december 1982 meddelte A Århus kommunes socialforvaltning, at hun fra den 1. januar 1983 havde fået arbejde som landbrugsmedhjælper på en gård. Lønnen udgjorde brutto 4.000 kr. pr. måned, og første lønudbetaling ville ske den 1. februar 1983. På grundlag heraf udbetalte socialforvaltningen hjælp til A i henhold til bistandslovens § 37, stk. 2, for januar 1983 med 2.974 kr. Hjælpen blev ydet mod tilbagebetalingspligt i henhold til bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 4, »idet hjælpsperioden var identisk med lønoptjeningsperioden«.

A klagede til det sociale ankenævn for Århus amt over, at socialforvaltningen havde gjort hjælpen tilbagebetalingspligtig. Hun henviste til, at hun i fremtiden kun ville få en løn på brutto ca. 4.000 kr. om måneden, hvilket ikke ville medføre en forøgelse af hendes indtægt i forhold til den ydede kontanthjælp, da hun nu også skulle afholde udgifter til transport til og fra arbejde m.m. Hun kunne derfor ikke se, hvorledes det skulle være muligt for hende at tilbagebetale et beløb svarende til en hel månedsløn. Det sociale ankenævn traf følgende afgørelse i en skrivelse til A:

» ...

Det sociale ankenævn stadfæster socialforvaltningens afgørelse.

Ankenævnet finder, at forvaltningen ikke med hjemmel i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 4, kan kræve hjælpen tilbagebetalt. Da der er tale om lønindtægt vil hjemmel på tilbagebetalingspligten være at finde i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3. Da det dog af sagen fremgår, at forvaltningen ved hjælpens udbetaling har gjort Dem bekendt med tilbagebetalingspligten, finder nævnet, at der ikke er grundlag for at ophæve den af forvaltningen truffe afgørelse.

... «

I skrivelsen henviste det sociale ankenævn til reglerne om gennemførelse af betalingskravet, jfr. bistandslovens § 27, stk. 1.

A klagede til den sociale ankestyrelse over afgørelsen fra det sociale ankenævn. Hun gentog sine tidligere over for ankenævnet anførte indsigelser mod socialforvaltningens afgørelse og tilføjede, at hun i

forbindelse med udbetaling af hjælpen for januar 1983 ikke havde haft andet valg end at skrive under på, at hjælpen var udbetalt mod tilbagebetalingspligt.

Den sociale ankestyrelse tiltrådte ankenævnets afgørelse.

I klagen til mig anførte retshjælpen bl.a., at betingelserne for at kræve tilbagebetaling efter bistandslovens § 26 er, at begrundelsen for tilbagebetalingen, jfr. § 26, stk. 1, er korrekt, og at oplysningspligten i § 26, stk. 2, er opfyldt. Retshjælpen anførte videre:

» ...

For (A) har dette, at man fra starten har krævet tilbagebetaling efter den mere objektive regel i Bil § 26, stk. 1, nr. 4, i stedet for § 26, stk. 1, nr. 3, der indebærer et påbudt skøn, bevirket udover den forkerte hjemmel, at det påbudte skøn overhovedet ikke er foretaget.

Ifølge Bil § 26, stk. 1, nr. 3, vil skønstemaet angivelig medføre, at et tilbagebetalingskrav kun kan forbeholdes, »når der *på det tidspunkt* da der søges hjælp på grund af økonomisk trang, *foreligger forhold*, der viser at pågældende *i løbet af kortere tid* vil være i stand til at *tilbagebetale hjælpen*.«

Denne kortere tid kan angivelig kun være ca. 2-3 måneder, da ingen med sikkerhed kan se længere, og der skal være tale om mulighed for at tilbagebetale hjælpen som helhed.

Der kan altså ikke blive tale om tilbagebetalings-forbehold når det bygger på en usikker »engang med tiden«.

Da (A's) indtjening foreløbig ville blive mindre end den transbestemte hjælp i medfør af Bil. § 37, kan betingelserne i skønstemaet ikke føre til, at der kan forbeholdes tilbagebetaling, jfr. Bil. § 26, stk. 1, nr. 3.

...«

I en udtalelse i anledning af klagen til mig anførte den sociale ankestyrelse, at styrelsen ved sin afgørelse havde lagt vægt på, at det ved socialforvaltningens udbetaling af hjælp den 29. december 1982 udtrykkeligt blev tilkendegivet over for A, at hjælpen var tilbagebetalingspligtig, idet »hjælpsperioden er identisk med lønoptjeningsperioden«, jfr. forvaltningens journalnotat af samme dato.

Den sociale ankestyrelse tilføjede:

»... at der - hverken i lovteksten eller i socialministeriets cirkulære om bistandslovens almindelige bestemmelser - er givet en nærmere definition på begrebet »i løbet af kortere tid«. Selve det forhold, at en hjælpsmodtager er i arbejde på tidspunktet for hjælpens udbetaling, må efter ankestyrelsens opfattelse normalt være tilstrækkelig til, at der tages forbehold om tilbagebetaling.

...«

Endelig henviste ankestyrelsen til, at det sociale ankenævn i sin afgørelse havde medtaget bestemmelsen i bistandslovens § 27, stk. 1, om forudsætningerne for tilbagebetalingskravets gennemførelse.

Til ankestyrelsens udtalelse bemærkede retshjælpen, at bestemmelsen i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3, indebærer, at der i hvert enkelt tilfælde skal foretages en konkret vurdering af, om hjælpsmodtagerens forhold, herunder lønindtægt, kan begrunde tilbagebetaling. Retshjælpen bemærkede endvidere, »at der ikke i sagen findes holdepunkter for at antage, at forvaltningen ved afgørelsen af tilbagebetalingsspørgsmålet ved en formel fejl har henført forholdet under § 26, stk. 1, nr. 4. Denne opfattelse bekræftes af den omstændighed, at begrundelsen udelukkende henviser til det objektive kriterie, »at hjælpsperioden er identisk med lønoptjeningsperioden«, og at det intetsteds af sagsbehandlingen fremgår at der skulle være foretaget en konkret vurdering af klagerens mulighed for tilbagebetaling.«

Jeg udtalte følgende i en skrivelse til retshjælpen:

»Århus kommunes social- og sundhedsforvaltnings afgørelse om, at den hjælp, som (A) modtog i januar måned 1983, skulle ydes med tilbagebetalingspligt, blev truffet med henvisning til bestemmelsen i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 4, som har følgende indhold:

»Det sociale udvalg kan træffe beslutning om tilbagebetaling, ... når en person, der har modtaget hjælp, senere får udbetalt en erstatning, et underholdsbidrag eller lignende, der dækker samme tidsrum og samme formål som den udbetalte hjælp.«

Det sociale ankenævn stadfæstede ... socialforvaltningens afgørelse om tilbagebetalingspligt, men ændrede hjemmelen til bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3, der har følgende indhold:

»Det sociale udvalg kan træffe beslutning om tilbagebetaling, ... når der på det tidspunkt, da der søges hjælp på grund af økonomisk trang, foreligger forhold, der viser, at pågældende i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen.«

Den sociale ankestyrelse stadfæstede ankenævnets afgørelse.

I socialministeriets cirkulære af 15. august 1975 med senere ændringer om bistandslovens almindelige bestemmelser anføres det vedrørende bestemmelsen i § 26, stk. 1, nr. 3, at denne giver mulighed for at yde en art »lån« til en person, der i princippet skulle kunne klare sig selv, men er i »likviditetsvanskeligheder«, fordi pågældende venter på udbetaling af visse tilgodehavender, f.eks. en arbejds løn, der betales bagud eller et andet vederlag.

Om bestemmelsen i § 26, stk. 1, nr. 4, er det i cirkulæret anført, at denne bestemmelse vedrører hjælp til en person, der senere får en anden ydelse - f.eks. en erstatning, et underholdsbidrag eller en social pension - der dækker samme tidsrum og formål som den udbetalte hjælp.

Denne bestemmelse vedrører den situation, hvor det først efter udbetaling af hjælpen viser sig, at den pågældende får en anden ydelse, der dækker samme tidsrum og formål som hjælpen. Der kan således ikke samtidig med udbetalingen af hjælp træffes en tilbagebetalingsafgørelse efter § 26, stk. 1, nr. 4. Jeg er derfor enig med det sociale ankenævn og ankestyrelsen i, at hjemmelen for i det foreliggende tilfælde at kunne kræve tilbagebetaling i givet fald må søges i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3.

Anvendelsen af den nævnte bestemmelse forudsætter, at der på ansøgningstidspunktet foreligger forhold, »... der viser, at pågældende i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen«. (fremhævet af mig).

Det fremgår ikke af sagen, hvilke nærmere forhold den sociale ankestyrelse har lagt vægt på ved afgørelsen om, at hjælpen for januar måned 1983 til (A) med rette var gjort tilbagebetalingspligtig.

De oplysninger, der forelå som grundlag for de truffede afgørelser, var, at (A) i månederne oktober, november og december 1982 havde fået udbetalt 2.974 kr. i kontanthjælp. Fra den 1. januar 1983 fik (A) arbejde som landbrugsmedhjælper på en gård til en månedlig løn på brutto 4.000 kr. I sin skrivelse ... til den sociale ankestyrelse oplyste (A), at hendes løn efter skat udgjorde 2.760 kr. pr. måned. (Jeg har dog bemærket, at der for indkomståret 1983 opstod en overskydende skat på 2.070 kr.). Forholdet er således det, at (A's) fremtidige nettoindtægt fra den 1. januar 1983 ikke var udtryk for en forbedring af de økonomiske forhold, men derimod i bedste fald ville indebære en forbliven på det niveau, som den stedfundne udmåling efter bistandslovens § 37 var udtryk for.

Jeg står uforstående overfor, at man på dette grundlag har kunnet anse bestemmelsen i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3, for anvendelig.

Jeg bemærker herved, at et af den nævnte bestemmelses typiske anvendelsesområder vel er tilfælde, hvor hjælpen ydes med henblik på at afhjælpe forbigående likviditetsvanskeligheder, der har sammenhæng med, at hjælpsmodtageren har påbegyndt et nyt arbejde, for hvilket lønnen erlægges (som her) f.eks. månedsvis bagud, jfr. således også den ovenfor citerede cirkulærebestemmelse; anvendelsen af nr. 3 - også i sådanne tilfælde - forudsætter imidlertid, at der efter et konkret skøn er forholdsvis sikre holdepunkter for at antage (»viser«), at lønindtægten »i løbet af kortere tid« vil kunne give dækning

for tilbagebetalingskravet. Det foreliggende materiale indeholder intet holdepunkt for en sådan antagelse, idet den forventede (netto-)lønindkomst for (A) ikke repræsenterede en forbedring af hendes økonomiske situation i forhold til det niveau, som den hidtidige udmåling af hjælp efter bistandslovens § 37 var udtryk for.

For så vidt ankestyrelsen (og amtsankenævnet) med sin henvisning til bistandslovens § 27, stk. 1, har villet give udtryk for den opfattelse, at bestemmelsen i § 26, stk. 1, nr. 3, må kunne finde anvendelse også i tilfælde, hvor forventningen om hjælpsmodtagerens tilbagebetalingsevne er behæftet med større usikkerhed, idet tilbagebetalingskravet, dersom forventningen viser sig ikke at holde stik, da blot ikke (for tiden) vil blive effektueret, skal jeg bemærke, at jeg må anse en sådan opfattelse for klart uforenelig med de nævnte bestemmelsers struktur.

Jeg har gjort den sociale ankestyrelse bekendt med min opfattelse, og jeg har henstillet til ankestyrelsen at genoptage sagens behandling og meddele (A) en ny afgørelse.

Jeg finder herefter ikke tilstrækkelig anledning til at gå nærmere ind på betydningen af, at socialforvaltningen oprindelig støttede tilbagebetalingskravet på bestemmelsen i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 4, medens amtsankenævnet henførte forholdet under samme bestemmelses nr. 3.

... «

Efter at den sociale ankestyrelse havde genoptaget sagens behandling, traf ankestyrelsen i et møde den 8. januar 1986 følgende afgørelse:

»Bestemmelserne i bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 3 og 4, handler begge om tilfælde, hvor der kan kræves tilbagebetaling af hjælpen, fordi modtageren vil få eller har fået en indtægt. Begge bestemmelser er således udtryk for, at der skal ske tilbagebetaling i tilfælde, hvor der ellers ville blive tale om en »dobbeltydelse«. Bestemmelserne adskiller sig imidlertid fra hinanden derved, at det i nr. 3 udtrykkeligt kræves, at der foreligger forhold, der viser, at pågældende i løbet af kortere tid vil være i stand til at tilbagebetale hjælpen. Under hensyn til, at der er tale om et udtrykkeligt krav i § 26, stk. 1, nr. 3, finder ankestyrelsen, at der inden rejsning af tilbagebetalingskrav må tages stilling, både til om der foreligger forhold, der viser, at den pågældende vil få en indtægt, og til, om denne indtægt er af en sådan størrelse, at den pågældende bliver i stand til at tilbagebetale hjælpen.

Ankestyrelsen finder herefter, at (A's) indtægt ved beskæftigelsen fra januar 1983 ikke var af en sådan størrelse, at (hun) kunne siges at være i stand til at tilbagebetale hjælpen i løbet af kortere tid. Ankestyrelsen ophæver derfor tilbagebetalingskravet.

Ankestyrelsen ændrer således sin afgørelse i skrivelse af 21. august 1984.«

Jeg meddelte herefter ankestyrelsen, at jeg havde taget den ændrede afgørelse til efterretning.